

Åtgärdsplan för att motverka prognostiserat underskott.

Bakgrund

Vid kommunfullmäktiges sammanträde i juni fick kommunstyrelseförvaltningen i uppdrag att ”ta fram en åtgärdsplan för att motverka ett förväntat minusresultat och komma i balans”.

I detta sammanhang är det viktigt att veta att nämnderna fick totalt en budgetökning om 34,8 mnr från 2023–2024, vilket innebär en ökning om ca 3 mnr för kommunstyrelsen, ca 19 mnr för barn- och utbildningsnämnden och slutligen ca 13 mnr för socialnämnden. Att kommunen också fick en utdelning från Lekebergs kommunfastigheter AB om 10 mnr, gjorde att nämnderna fick täckning för lokalkostnadsökningen.

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

I kommunallagen 6 kap. 1§ anges att kommunstyrelsen har uppsiktsplikt. Det innebär att styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet. Styrelsen ska också ha uppsikt över avtalssamverkan och kommunalförbund där kommunen är medlem.

I reglementet för kommunstyrelsen i Lekebergs kommun har kommunfullmäktige uppdragit åt kommunstyrelsen att ”ha uppsikt över verksamhet som bedrivs i kommunala bolag, stiftelser och kommunalförbund. Styrelsen ska leda kommunens verksamhet genom att utöva en samordnad styrning och leda arbetet med att ta fram styrdokument för kommunen (styrfunktion). Styrelsen ska följa de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning och fortlöpande i samråd med nämnderna följa upp de fastställda målen och återrapportera till fullmäktige (uppföljningsfunktion).”

Barn- och utbildningsnämnden och socialnämnden har sedan prognosrapport 1 2023 visat större budgetunderskott. Nämnderna har därför blivit kallade till sammanträden med kommunstyrelsen för att redogöra för vilka åtgärder som vidtagits och när de förväntas ge ekonomisk effekt.

Kommunstyrelsen

Redan förra året påbörjades en besparing som inkluderat årets åtgärder totalt blev 5,7 mnkr för kommunstyrelseförvaltningen. Det har omfördelats medel från kommunens administration till kärnverksamheterna, vilket således betyder att Barn- och utbildningsnämnden och Socialnämnden fått utökade ramar till följd av detta. Kommunstyrelseförvaltningen har avslutat eller inte återbesatt strategiska tjänster inom måltid, lokalförsörjning, kommunikation och samhällsbyggnad. Detsamma gäller förhandlingschef, biträdande kommundirektör och fritidsutvecklare. Utöver detta har en omorganisation gjorts för att inrätta en Näringslivs- och utvecklingsavdelning. Avdelningen samlar kommunens utvecklingskompetenser för att effektivare stötta verksamheterna med att arbeta smartare och att arbeta med ständiga förbättringar.

Årets första sju månader har visat på en hög förändringstakt för att möta de utmaningar som kommunen dels befinner sig i, dels står inför. Målarbetet i MER-planen som påbörjades 2023 fortlöper och effektueras successivt. Bland annat har en omorganisation inom kultur – och fritidsavdelningen genomförts, för att möta effektiviseringskrav utifrån givna ramar. Detta innebär att tjänsten som fritidsutvecklare har avslutats och kultur- och fritidschefstjänsten har blivit mer operativ.

Trots två år av besparingar och ett ansträngt läge för kommunstyrelseförvaltningen, så visar årets andra prognos på ett överskott om 2,2 mnkr. Detta beror främst på kapitalkostnader som inte blivit använda, planeringsreserv och vakanta tjänster. Kommunstyrelseförvaltningen fortsätter att arbeta kontinuerligt för att förbättra sina arbets sätt och effektiviserar processerna.

Barn- och utbildningsnämnden

Även inom barn- och utbildningsnämnden påbörjades arbetet med åtgärder för en budget i balans redan förra året. En stor del av detta krävdes, då Lekebergsskolan F-6 haft tio tjänster utöver budget. Förvaltningsgemensamt vidtogs åtgärder motsvarande 1,6 mnkr, varav två vakanta rektorstjänster och en sjukskrivning som inte tillsattes under 2023. Från och med höstterminen 2023 minskade antalet skolbussar från elva till tio, vilket bidrog till minskade kostnader om 0,5 mnkr. Kommunen ingick även ett nytt avtal med regionen om anpassad skolskjuts som resulterade i minskade kostnader med 0,2 mnkr. Lekebergsskolan 7–9 minskade sina kostnader motsvarande 1,5 mnkr under höstterminen 2023. Detta genom tjänstledigheter utan vikarier, minskning av en tjänst under hösten och omfördelning av en tjänst till vuxenutbildningen. Förvaltningens IT-tjänst omförhandlades även till en halvtidstjänst. Lekebergsskolan F-6 minskade kostnaderna motsvarande 2,6 mnkr under höstterminen. Totalt avslutades tio tjänster från och med sommaren 2023. Där ingick både tillsvidaretjänster och visstidsanställningar, inga uppsägningar behövde göras. På nämndsammanträdet i april beslutades det att beslut om att anställa personal på Lekebergsskolan F-6 skulle fattas av förvaltningschefen resterande delen av 2023. De åtgärder som vidtogs inom grundskolan motsvarade 4,1 mnkr.

Totalt vidtogs åtgärder inom förvaltningen som resulterade i minskade kostnader med 5,7 mnkr.

Under 2024 har arbetet med att komma ner i budgetram fortsatt och samtliga åtgärder som det togs beslut om efter prognos 1 är genomförda. Både Lekebergsskolan F-6 samt 7–9 har förbättrat sina prognoser, så när det gäller nämndens egna verksamheter, så prognostiseras budgetbalans till 2025 (allt annat lika).

Det stora dilemma nu är att interkommunala ersättningar, köp av platser, kommer att visa ett underskott vid årets slut om ca 7,5 mnkr. Detta gäller både förskole-, grundskole- och gymnasieplatser. En del av underskottet täcks genom förvaltningens gemensamma verksamheter under förvaltningschef, men trots detta prognostiseras ett underskott om 4,2 mnkr vid prognos 2. Tyvärr är det svårt för förvaltningen att påverka kostnaderna för interkommunala ersättningar, så för att nå budgetbalans krävs ytterligare åtgärder inom nämndens egen verksamhet. Tillsammans med prognosrapport 2, så finns en åtgärdsplan för budget i balans som innehåller både ytterligare åtgärder som KAN genomföras och åtgärder som kräver utredning och konsekvensbeskrivningar.

Socialnämnden

Socialnämnden fick en åtgärdsanalys av förvaltningen på sitt möte i april 2023. Den innehöll en beskrivning av både vidtagna och planerade åtgärder. Utifrån det som redovisades, så beslutade nämnden bland annat att ge förvaltningen i uppdrag att utreda avgiftsbeläggande av ytterligare områden, utreda en nedläggning av rehab enheten, ta fram nya riktlinjer för biståndsbeslut samt att söka statliga medel för att minska ensamhet hos äldre. Förvaltningen skulle också se över delegationsordningen i syfte att få en bättre kontroll över beslut som innebär kostnader för nämnden samt göra en konsekvensanalys gällande brukare och personal. Dessutom fattades beslut om att göra en nulägesanalys av individ- och familjeomsorgens verksamhet, då avdelningen haft stor personalomsättning och utmaningar i att rekrytera till vakanta tjänster, vilket medfört stora merkostnader för konsulter.

För att minska underskottet har socialförvaltningen under 2023–2024 genomfört en rad åtgärder för en budget i balans. De största underskotten finns på personalkostnader och därför har stort fokus vart på att se över scheman i flera verksamheter. På Lindens boende har schemat setts över vid flera tillfällen och man har arbetat med att kartlägga enhetens behov och inte bemanna mer än vad behovet kräver. Under 2024 så har underskottet bromsat upp. Även på hemtjänsten har schemat setts över flera gånger och senaste större förändringen gjordes i samband med förändringen inom arbetstidslagen hösten 2023. Då det fortfarande finns brister i enhetens schema så pågår det ett arbete för att få till ett bättre och mer hälsosamt schema som ska minska bland annat vikariekostnader och övertid. Investeringar som inte är akuta har förvaltningen valt att skjuta på framtiden. Förvaltningen har haft en generell återhållsamhet av både inköp samt kompetensutveckling.

Prognos 2 2024 för socialnämnden visar på ett underskott för helåret om 7,9 mnkr. Detta är en förbättring från prognos 1 med 1,3 mnkr, vilket bland annat beror på högre statsbidrag än beräknat, beslut om besparing på kompetensutveckling samt lägre placeringskostnader för barn och unga. Underskott finns främst inom personalkostnader, inhyrda konsulter, kostnader för assistans samt placeringar inom missbruksvård och familjehemsvård. Det finns en osäkerhet kring externa placeringar inom både LSS och individ- och familjeomsorgen.

Av det totala underskottet på 7,9 mnkr är nästan 5,6 mnkr hänförligt till personalkostnader och till stor del har det att göra med förvaltningens fortsatt höga sjukfrånvaro, utmaningar med att få till en kostnadseffektiv bemanning med scheman som inte driver kostnader vilket fortsatt är fallet. Som ett exempel så uppgår förvaltningens mer-och övertidskostnader i delåret till nästan 3,0 mnkr. Ett stort arbete har pågått och pågår fortfarande med omläggning av scheman som inte varit verksamhetsanpassade och kostnadsdrivande.

För att minska underskottet har socialförvaltningen fattat beslut om ytterligare åtgärder, utöver de insatser som verksamheterna redan påbörjat för att komma inom budgetram. Inom flera verksamheter kommer det att arbetas fram hållbara scheman som ska bromsa underskottet.

Avslut av inhyrda socionomer har gjorts i maj och augusti och den sista planeras avslutas i september. Nya avgifter har införts för bland annat installation av trygghetslarm samt dagvård. Kompetensutveckling och utbildningar sker endast under 2024 när de behövs för att kunna utföra arbetet samt vid nya lagkrav. Utbildningar kan fortgående ske via statliga medel. Flera schemaförändringar planeras till hösten, bland annat minskning av nattens arbetspass, antalet fridagar i schema ska vara utifrån gällande avtal och arbetstidslagen. Nämda åtgärder som finns beräknade ger en besparing på ca 3,1 mnkr för 2024 varav 1,7 mnkr är inräknat i prognos 2.

Tillsammans med prognosrapport 2 finns en åtgärdsplan för budget i balans som både innehåller åtgärder som genomförts, kommer att genomföras eller förslag som kan genomföras.

Slutsats

Utifrån ovan redovisade åtgärder, så följer kommunstyrelsen det fortsatta arbetet precis som tidigare. Detta genom att även fortsättningsvis kalla nämnderna till kommunstyrelsesammanträdena. Kommunstyrelsen uppmanar nämnderna med underskott att fortsätta ett aktivt arbete med sina respektive åtgärdsplaner för att uppnå en ekonomi i balans.